

מעין "מפסידי הפרישות"

בסוף פרק ט"ו הרמח"ל מונה את הדרכים לקנות את הפרישות. בפרישות הרמח"ל לא עוסק במפסידים, גם לא בנקיות. הרמה במידות האלו מאוד גבוהה, מספיק לדבר בחיוב. הרמח"ל מביא דוגמה נוספת לחדד את נושא הפרישות, מעין "מפסידי הפרישות". אולי היה מקום לעשות מזה פרק, אבל כיוון שמדובר בתלמידי חכמים, מפסידי הפרישות זה המשך טבעי של קניין הפרישות בדרך השלילה.

מה מפסיד את הפרישות?

הגמרא מביאה בכמה מקומות, שגדולי ישראל לא בקלות נעבו להזמנות של אנשים "חשובים", כי באותם מקומות האווירה היא ממש משכרת. במקומות שנאספים אנשים "מכובדים", העיסוק בגינונים, הנאות, בגדים הופעה, נוחות, אסתטיקה וכד' - תופסים מקום רב, התלהבות והתרגשות. נכנס שם מימד של חץ חברתי.

זה מאוד מרשים, נראה מלא הדר. בקלות רבה המוח מתבלבל, כשהוא רואה מישהו שמקבל המון יוקרה וכבוד.

ברגע שאדם מתמיד ללכת למקומות כאלה, זה מאוד מבלבל. כל צורת החשיבה במקומות כאלו הן חיצוניות לגמרי. זה מעורר המון חמדה ותאוה.

אדם שהולך לשם לא עובר על איסור, אבל עצם ההתבוננות על העולם הזה מבלבל. בימינו, אפשר לומר שגם אם אדם לא נוכח פיזית, אבל מרבה לצפות בדברים כאלו - זה גם מבלבל. אתה מסתכל הרבה על אנשים מפורסמים וכד' - זה יוצר שכרות, היסח הדעת מהמטרה של האדם בעולם. לכן, אדם חכם שמבין שעיקר חייו שייכים לתיקון הנפש והעמקת המחשבות, מתרחק ממקומות כאלה. טוב ללכת את בית אבל, למקום שבו אדם מוטרד מהשאלה האמיתית: "מה עשית בחיים? כמה מסירות נפש, שיקולים נכונים, היו לך בחיים?".

בבית משתה - אפילו משתה של מצווה - הנושא הוא אחר לגמרי: מה יותר נעים וטעים, מה יותר מרשים. זה מסיח את הדעת מהעיסוק בעיקר החיים. לכן, הפרישות החשובה ביותר היא הפרישות החברתית.

הרמח"ל מתנגד לעזיבת החברה. לא, יש חברה טובה שיכולה לעזור: חברה של ת"ח, של אנשי עמל וכד'.

מקומות שיש בהם שותפות של עשייה. אבל החברה שמדובר עליה פה לא יוצרת שום דבר, לא מוציאה מהאדם שום התעסקות חשובה, משמעותית.

צריך לברוח ממקומות כאלו, מבתי משתה. אנחנו לא הולכים לבתי משתה, אפילו בסעודות מצווה צריך להיזהר מאוד. לא להיות יותר מדי, לא להתמיד, כי הדברים החיצוניים תופסים שם את המרכז. צריך להתבודד. לא במובן של נתק חברתי, אלא במובן של בניית עולם אישי שלא נסחף. אדם יכול להיות עם אנשים בקשר, אבל יש לו את העולם שלו, הוא לא נותן לו להיגרר אחרי מושגים חיצוניים.

כשאדם פחות במגע ישיר עם משתה, זה פחות אצלו בלב. מה שאדם לא מודע אליו, פחות מורגש אצלו כהפסד.

דוד המלך היה אדם שהנושא החברתי לא היה זר לו. דוקא בגלל שהוא היה מלך, הוא הרגיש מדי פעם שהוא רוצה לברוח. הוא הרגיש זר מכל זה מצד נשמתו, "מי יתן לי אבר כיונה". כל הטקסיות הזו לא מתאימה לי. "ארחיק נדוד, אילן במדבר" - דוד המלך רוצה לחזור למדבר, למרות שהוא מלך, כי במדבר הוא את חייו באמת. הגילויים החיצוניים האלו זרים לו.

זה כמובן תלוי חברה: אם החברה היא חברה טובה, פחות צריך להתרחק. אבל אם החברה יוצרת בך מלחמה צריך לחשוב איך אתה בורח. לשנות חברה זה כמעט בלתי אפשרי. אדם יכול אולי לשנות את עצמו. לשנות נורמה חברתית זה דבר מאוד מסובך, עד בלתי אפשרי.

אלוהו הנביא, שראה שכל החברה לא מתאימה, יצר חברה אחרת עם אלישע תלמידו. לא מתוך שנאה, אלא כדי לשמור על דעתם צלולה. זו אחריות לאומית ממדרגה ראשונה, שאדם יודע שאצלו נשמרת החשיבה הישרה, ההגיונית. זו תרומה לכל הציבור כולו, כי בזכות שהוא שומר על דעת צלולה יהיה בסוף עם מי להתייעץ.

(היו פעם קהילות פרושים, שיצרו מין קהילה נפרדת מרוב העם, מין גטו כזה. ישיבה היא על אותו רעיון: כל אדם שהולך לישיבה הוא בסוג של פרישות. הוא לא חי עם החברה, הוא לא מתמודד עם החברה. הוא לא הולך לבתי משתה, לא מסתובב ברחוב, לא מתחכך עם החברה. אם אדם יכול ליצור חברה כזו גם מחוץ לישיבה, בלי לשדר שנאה אלא אחריות לעמ"י, מצויין. אבל ככל שחברה גדלה, זה נעשה יותר מורכב. לחברה יש יותר מגע עם כל העולם. צריך להקים מסגרות חברתיות כדי להגן על האומה, בזכות זה יש מי ששומר על התבנית איך האומה צריכה להראות, זה נותן הדרכה, מצביע על המקום בו אנחנו אמורים להיות. אבל צריך להיזהר שזה לא מגיע ממקום של שנאה והתרסה, אלא ממקום של דאגה אמיתית לחיים טהורים).

למה לפרוש ככה? מחשש להתדרדרות. לטובת החברים שלי, טוב שאני קצת אבדל מהם כדי שהראש שלי ישאר מעל המים. עדיף שאני לא אלך אליהם, והמחשבה שלי תישאר שפויה, כך שיום אחד אוכל אולי לעזור להם.

לא מדובר בקהילה של חוטאים אפילו, רק שיש בה הרבה הבל. לא עושים שום עבירה, אבל אני רואה שההבל תופס מקום. אז אני כבר עכשיו פורש, אני רואה לאיפה זה הולך. מחברה שעושה עבירות יש חובה לפרוש מיד. פה זו לא חובה, זו החלטה של יחיד או תת קבוצה. זה דבר שנובע מאחריות לאומית, שאדם מבין שהאחריות הלאומית שלו תובעת ממנו לא להיסחף.

חשובה ההדרגה בנושא הזה, אלו דברים נגד הטבע. אדם צריך להרבות במחשבה, על מה הוא רוצה להגן. אי אפשר ללכת נגד החיים, צריך לעשות את הדברים בצורה מושכלת וסבלנית, כדי שזה לא יהיה גורם מאיים אלא מחיה, שמביא ברכה לסביבה. הרמח"ל כבר כתב בהתחלה שמטרת הפרישות היא לזכות את הכלל. אי אפשר שכל האומה תהיה פרושה, יש בה מדרגות. יחיד סגולה אמורים לזכות את הרבים בהשראת שכינה, כמו ארבעת המינים. זו משנת חסידים שהיא לתועלת הכלל, מזככת לאט לאט את הציבור. הרב קוק עוסק בזה באורות התחיה, סעיף ו'. הוא כותב שכשבונים אומה, אם מדובר באומה רצינית, ההתפתחות החומרית של האומה עלולה להפחיד אותה. האומה אמורה לחשוש מחומרניות, ולשמוח מכך שיש בתוכה קבוצה של חסידים פרושים שמקצינים. ואז, בראיה לאומית, המתח הרוחני נשמר, זה מאזן את האומה, שומר על האומה בראייה הרחבה מהתדרדרות. לכן, דוקא כשרוצים לפתח את החומריות, צריך לתת הרבה מקום לרמה דתית גבוהה, כדי שזה יהיה גורם מאזן, שלא נשכח את העיקר. זו החסידות הרדיקלית, היא תורמת לאומה. אותו דבר בכל חברה. אם החברה לא עוסקת בעניינים חומריים, לא נורא. אבל ברגע שהיא פונה לשם, אז צריך שיהיו כמה שיאזנו, שיזכירו לאנשים מי הם.

צריך מאוד להיזהר לא לקפוץ בקניית הפרישות. לאט לאט, כל פעם מעט. אנחנו לא רוצים ללכת נגד הטבע אלא לפתח טבע חדש. אם תעשה את הדברים מהר, אתה בעיקר תמוטט את הטבע. אתה רק תהיה מתוסכל מזה. אנחנו לא הולכים נגד הטבע, אלא יוצרים תהליך איטי, עם הרבה מחשבה והרגל, מחליפים את הטבע הקודם. לכן צריך לבנות מחשבות והרגלים, לשכוח את הטבע הקודם. אדם שהיה חייב לאכול כל מיני מעדנים מיוחדים, ועבר לעסוק בדברים רציניים - יכול פשוט למצוא את עצמו שהוא שכח מזה, שזה לא מעניין אותו, על דרך החיוב. חשוב לזכור: המדרגות האלו הן ליחידים, לא לכלל. אם נהיה נקיים, זה כשלעצמו יפה. אסור לעשות את העבודה הזו מתוך לחץ, זה לא מתאים לכולם.

מהטרה מתחילה קומה חדשה לגמרי.

הפרישות עוד היתה קשורה לצד המעשי, שאדם משנה הרגלי חיים שעלולים לגרום לעבירה: נהנתנות, פטפטת, דברים חיצוניים שבסופו של דבר יכולים לגרום לעבירות. כל זה בעולם המעשה. הטהרה עוזבת את ההתמודדות עם העולם החומרי לגמרי. אין עיסוק עם עבירות ועם יצר הרע, נגמר. הטהרה עוסקת רק בזיכוכ העולם הרוחני, אין התמודדויות מול התאוות והיצרים. אדם עושה רק מצוות, עכשיו השאלה היא איזה עולם רוחני יש לו: איזו כוונה, איזה מחשבות ורגשות מלוות את העולם המעשי שלו. מה העולם הפנימי שלו. זה שינוי גדול מהפרישות, מערכה אחרת לגמרי. זה קשור לעולם המחשבתי, לא למעשי. הקשר בין פרישות לטהרה הוא זה שאדם חושב הרבה. בפרישות אדם חושב המון מה המטרה, כשאדם חושב הרבה מה המטרה זה מציל אותו מדברים נמוכים, וזה לאט לאט גורם לו בכלל לחשוב מה המטרה, גם בדברים חיוביים. הוא נעשה אדם שיותר ויותר חושב מה המטרה, זה מרומם את האדם. המחשבות שלו נעשות יותר מדויקות, יותר מכוונות.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.